

ПЕРЕДМОВА

Нова українська школа приділяє вагомий увагу розвитку творчості (креативності) та емоційного інтелекту – якостей особистості, необхідних їй упродовж життя. Ці якості активно розвиваються у процесі різних видів мистецької діяльності – співу, малювання, гри на дитячих музичних інструментах, імпровізації, інсценізації, сприймання творів мистецтва для розуміння їхнього впливу на людину. Саме тому в Державному стандарті початкової освіти та Типових освітніх програмах зроблено вагомий акцент на формуванні в межах мистецької освітньої галузі таких умінь, які б ефективно сприяли розвитку дитячої творчості та особистісному самовираженню, збагаченню емоційного досвіду учнів.

Водночас, орієнтовний зміст і вимоги типових освітніх програм дають можливість вчителю самостійно визначати тематику навчання, обсяг годин і поурочний розподіл часу на вивчення окремої теми тощо. Програми також передбачають творче ставлення педагогів до навчального художнього матеріалу: кожен учитель має змогу самостійно добирати мистецькі твори для сприймання та виконання учнями, орієнтуючись на критерії високої художньої якості, зацікавленість учнів і відповідність їхньому віку. Усе вищезазначене зумовлює вибір учителем широкого спектра художньо-педагогічних технологій і досить гнучкого формату конструювання уроків мистецтва. Чітко визначаючи провідні доміанти уроку, він має змогу мобільно використовувати мистецький контент (твори мистецтва), необхідний методичний інструментарій та ефективно застосовувати заплановані види діяльності учнів задля досягнення поставленої мети. Саме тому в методичному посібнику, підготовленому до підручника «Мистецтво. 2 клас» авторів Людмили Масол, Олени Гайдамаки, Оксани Колотило, замість традиційних конспектів-сценаріїв запропоновано новий формат, а саме **конструктори уроків мистецтва**.

Поняття *конструктор* (від лат. *costructor* – «будівельник») передбачає мобільне, динамічне, гнучке моделювання вчителем складових уроку із запропонованого набору компонентів.

Структура розробленого авторами посібника-конструктора складається з таких **освітніх доміант**, на основі яких кожний учитель може конструювати різні власні моделі уроків:

- мета інтегрованого уроку та очікувані результати;
- види діяльності учнів;
- форми роботи з навчальним матеріалом підручника і зошита.

Кожну пару уроків (музичного та образотворчого мистецтва) об'єднано спільною темою та метою. Ефективність уроку залежить від досягнення поставленої мети й відображається в очікуваних *результатах* здобувачів освіти, які в цьому посібнику сформульовано відповідно до змістових ліній типових освітніх програм: художньо-творча діяльність, пізнання мистецтва та комунікація через мистецтво. Зважаючи на вікові можливості дітей 2-го класу, різну наповнюваність класів та часове обмеження уроку (40 хвилин), очікувані результати сформульовано так, щоб можливо було виміряти їхню досяжність і результативність у межах уроку. Таким чином, визначаючи для кожного уроку мінімальні очікувані результати, учитель зможе відстежувати формування та розвиток певного вміння (чи компетентності) кожного учня чи учениці і вчасно коригувати свою діяльність, що стане запорукою ефективного формувального оцінювання.

У посібнику репрезентовано орієнтовні види мистецької діяльності учнів, у процесі яких відбувається формування і розвиток ключових і предметних мистецьких компетентностей – музичних, образотворчих тощо. Історично в методиці викладання сформувалися такі основні види діяльності учнів, як сприймання та інтерпретація творів мистецтва, а також практична діяльність (виконання пісень і виконання практичного завдання з живопису чи графіки, ліплення або конструювання), у перебігу яких відбувається опанування мови мистецтв, засвоєння основних понять. У сучасній початковій школі ці традиційні види мистецької діяльності рекомендовано максимально насичувати ігровими й арт-терапевтичними аспектами. Тому в посібнику зміст ігрових видів діяльності учнів конкретизований (насамперед перебіг дидактичних ігор) і супроводжується додатковим методичним коментарем.

Наголошуємо, що самостійне конструювання педагогом уроку мистецтва передбачає добір художньо-педагогічних технологій, методичних прийомів, а також вибір і порядок чергування видів діяльності учнів, який має бути чітко продуманим і підпорядкованим єдиній емоційній драматургії уроку.

Привертаємо особливу увагу вчителів до методики роботи з підручником і зошитом. Чинними освітніми програмами передбачено *варіативність* викладання курсу, що зумовлює вільний вибір учителем як навчального художнього матеріалу, так і технологій. За умов створення власних варіантів поурочного планування і моделей уроків запропоновані в підручнику твори мистецтва (репродукції картин, пісні тощо) можуть бути доповнені, а за необхідності й замінені на рівноцінні й адекватні теми, зокрема з урахуванням краєзнавчого компонента. Окрім обов'язкового і додаткового навчального тексту кожна тема в підручнику містить дидактично важливий, різнобарвний ілюстративний супровід, і ці яскраві ілюстрації доцільно використовувати для колективного обговорення, фасилітованих дискусій, діалогів. Поданий у підручнику та зошиті мінімізований набір орієнтовних запитань до репродукцій картин і скульптур, творів декоративного мистецтва, фотографій тощо варто розширювати відповідно до конкретних інтересів і потреб учнів.

Зауважимо, що будь-які аспекти інтеграції мають бути методично обґрунтованими, а не еклектичними, коли знання з різних освітніх галузей поєднуються спонтанно, штучно. Адже конструювання інтегрованого уроку з будь-якого навчального предмета, зокрема й мистецтва, передбачає виявлення певних дидактичних підстав: тематичних зв'язків та інших різноманітних спільних елементів для їх оптимального поєднання. Інтегративна логіка предмета «Мистецтво» ускладнюється тим, що таке поєднання відбувається на основі не одного провідного компонента, а *поліцентризму*, насамперед паритетності музичного та образотворчого мистецтва в їх органічній єдності з театром, хореографією, кіно, збагаченими сучасними медіа.

Методичні рекомендації щодо варіативності викладання мистецтва стосуються різнобарвної палітри орієнтовних форм, методів, прийомів, вправ і завдань, спрямованих на активізацію образно-асоціативного мислення учнів і розвиток у них емоційного інтелекту, на поліхудожнє виховання загалом. Особистісній творчій самореалізації учнів сприятиме можливість вибору художньо-практичного завдання з кількох запропонованих варіантів.

Методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» передбачає широке залучення художніх зіставлень і порівнянь, емоційно-образних асоціацій, міжмистецьких аналогій, паралелей і узагальнень. У цій інноваційній царині інтегративних художньо-педагогічних технологій чекаємо від учителів максимального прояву власної професійної майстерності й креативності.

Сподіваймося, що розроблені освітні домінанти конструювання уроків мистецтва стануть імпульсом до активізації власної методичної творчості вчителя.

Тож бажаємо успіхів і натхнених мистецтвом учнів!

З повагою –
автори

Дата _____

Мета: актуалізувати предметні мистецькі (музичні, образотворчі) компетентності учнів на основі літніх вражень.

Очікувані результати:

Учень (учениця):

- уважно слухає музичні твори, характеризує мелодію, темп, настрій; визначає вокальне та інструментальне виконання, називає музичний інструмент (бандура);
- відтворює запропонований ритм; тримає вокальну поставу, виконує вказівки вчителя під час співу;
- бере участь в обговоренні: літніх вражень, творів мистецтва.

Поняття: вокальна та інструментальна музика, нота.

ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Емоційні налаштування/паузи. Пісні про школу (на вибір) (http://xp--m1adg7fc.xn--j1amh/index/vipuskni_pisni/0-16).

Ритмічна вправа-привітання «Стоїмо ми в дружнім колі». Розучування¹.

Сприймання та інтерпретація музичного твору: К. Меладзе. «Квітка-душа» (<https://www.youtube.com/watch?v=5jgqmXg4kzc> (у виконанні Н. Матвієнко та С. Шуріна – вокал та хореографія), <https://lbn.su/watch/kv%D1%96tka-dusha-flower-soulkvitka-dusha-by-yaroslav-dzhus-yaroslav-dzhus/O12cIuAy94s> (у виконанні Я. Джуся – бандура)).

ФОРМИ РОБОТИ З ПІДРУЧНИКОМ (с. 4, 5) ТА ЗОШИТОМ (с. 2, 3)

Сприймання та інтерпретація твору образотворчого мистецтва: К. Дудник. Кульбабково-метеликовий рай.

Обговорення яскравих літніх спогадів. Обговорення подій, які відображено на картині.

Спів: розучування першого куплету пісні О. Янушкевич «Де піділось літечко».

Вивчення нотної грамоти: знайомство з нотними знаками, пошук їх у нотному записі.

Фізкультхвилинка. Ритмо-пластична вправа, поспівка «Дзвоник кличе нас до школи»².

Додатковий матеріал до уроку

¹ Ритмічна вправа-привітання «Стоїмо ми в дружнім колі».

Стоїмо (сидимо) ми в дружнім колі,
любимо мистецтво в школі.
Всі ми тут – одна сім'я.

Називай своє ім'я!
(одна) Мене звать... Марійка!
(всі) Тебе звать Марійка!
(за І. Кісільчук)

² Поспівка «Дзвоник кличе нас до школи» виконується спочатку як ритмо-пластична вправа: діти за вчителем повторюють його/її ритм оплесками, клацанням, тупанням тощо. Наступний етап роботи з поспівкою – інтонування мелодії і формування вокальних навичок, на дозвіллі можна запропонувати придумування різних закінчень мелодії.

В МИСТЕЦТВІ

Прощай, веселе літечко!

Мета: актуалізувати предметні мистецькі (музичні, образотворчі) компетентності учнів на основі літніх вражень.

Очікувані результати:

Учень (учениця):

- уважно спостерігає за довкіллям, називаючи кольори у довкіллі; розрізняє основні-похідні кольори; виділяє пейзаж практично у довкіллі за допомогою опори-рамки;
- створює пейзаж лінійно та в кольорі;
- бере участь в обговоренні: літніх вражень, творів мистецтва.

Поняття: живопис, пейзаж.

ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Дослідження «Зустріч із природою»¹.

Слухання: вірш А. Костецького «Райдуга».

Називання кольорів за віршем і у природі.

Формування уявлення про пейзаж.

Фізкультхвилинка.

Гра «Так-ні»².

ФОРМИ РОБОТИ З ПІДРУЧНИКОМ (с. 6, 7) ТА ЗОШИТОМ (с. 2, 3)

Гра «Фотограф»³.

Формування уявлення про пейзаж. Вірш про пейзаж.

Сприймання та інтерпретація твору мистецтва: картина Ж.-М. Жаньячика.

Вправа.

Створення пейзажу «Яскраві спогади про літо» (акварель, гуаш).

Етапи виконання роботи:

- лінійна побудова пейзажу;
- тонування аквареллю до лінії горизонту;
- прописування плямами трави;
- деталізація – зображення квітів (гуаш).

Виставка творчих робіт.

Дата _____

Для
контракту

Додатковий матеріал до уроку

¹ Дослідження «Зустріч із природою». Екскурсія на шкільне подвір'я, спостереження за краєвидами, кольорами довкілля.

² Гра «Так-ні». Демонстрація різних творів за жанрами, учні плескають – сигнал «Так», якщо вирізняють пейзаж.

³ Гра «Фотограф». Уявне фотографування певного краєвиду за допомогою картонної опори-рамочки. Бесіда про побачене, називання кольорів основних-похідних.

Дата _____

Мета: ознайомити учнів з тим, як у творах різних видів мистецтва можна відтворювати природу.

Очікувані результати:

Учень (учениця):

- уважно слухає музичні твори, характеризує їх настрої, динаміку, темп, вокальне/інструментальне виконання;
- виконує пісню від початку до кінця у відповідному настрої, тримає вокальну поставу, виконує вказівки вчителя під час розучування пісні;
- уявляє і адекватно висловлюється щодо подій на картині та відчуттів від неї; виявляє здатність домовлятися у групі, злагоджено співпрацювати в колективі.

Поняття: пастораль, скрипковий ключ.

ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Ритмічна вправа-привітання «Стоїмо (сидимо) ми в дружнім колі» (виконання оплесками, клацанням, стукуванням тощо).

Театральна хвилинка. «Мое довкілля»¹.

Сприймання та інтерпретація музичних творів: В. Косенко. Пасторальна (<https://www.youtube.com/watch?v=WQDE8BathVo>); Д. Саррі. Пастораль (<https://www.youtube.com/watch?v=m04VAAndIg>).

Дослідження звучання різних предметів, відтворення звуків до-вкілля.

ФОРМИ РОБОТИ З ПІДРУЧНИКОМ (с. 8, 9) ТА ЗОШИТОМ (с. 4, 5)

Сприймання та інтерпретація: О. Васянович. Пастушок.

Приєм «Входження в картину».

Спів: розучування до кінця пісні О. Янушкевич «Де поділось літечко»; розучування української народної пісні «Пішли діти в поле», робота над ритмом, звукоутворенням.

Вивчення нотної грамоти: скрипковий ключ.

Додатковий матеріал до уроку

¹ Учням пропонується об'єднатися у невеликі групи, методом «мозкового штурму» з'ясувати і зафіксувати на дошці слова-асоціації про довкілля, дати можливість домовитися в групі, що буде відтворюватися, і на слова педагога «Раз, два, три – фігура довкілля на місці замри» групи мають створити фігуру на одну із запропонованих «картин довкілля».

Звуки і кольори природи

Мета: ознайомити учнів з тим, як у творах різних видів мистецтва можна відтворювати природу.

Очікувані результати:

Учень (учениця):

- сприймає твори мистецтва (пейзажі), виділяє лінію горизонту; розрізняє кольори та їх відтінки;
- утворює відтінки теплих (осінніх) кольорів; створює простий пейзаж у кольорі, самостійно обирає спосіб зображення дерева;
- бере участь в обговоренні творів мистецтва.

Поняття: лінія горизонту, відтінки кольору.

Дата _____

ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Емоційне налаштування. Гра «Мандрівка осіннім парком»¹.

Перегляд слайд-шоу (пейзажі), визначення лінії горизонту на картинах.

Фізкультхвилинка.

Гра «Вправний пензлик»².

ФОРМИ РОБОТИ З ПІДРУЧНИКОМ (с. 10, 11) ТА ЗОШИТОМ (с. 4, 5)

Сприймання та інтерпретація твору мистецтва: О. Кваша. Осінь у моєму місті.

Розрізнення кольорів та відтінків.

Формування уявлення про лінію горизонту.

Вправа. Утворення відтінків теплих (осінніх) кольорів.

Створення композиції «Осіньне чудо-дерево» (гуаш; пензлик, поролон, олівець, ватні палички – на вибір учня).

Застосування одного із запропонованих способів зображення, використовуючи різні відтінки потрібного кольору. За бажання прикрашання малюнка опалим листям (гуаш, допоміжні матеріали).

Етапи виконання роботи:

- лінійна побудова пейзажу;
- тонування аквареллю до лінії горизонту;
- зображення дерева одним із запропонованих способів;
- деталізація – оздоблення засушеним опалим листям (гуаш).

Виставка творчих робіт.

Додатковий матеріал до уроку

¹ Гра «Мандрівка осіннім парком»: перегляд відео «Осінь у парку», слухання природних шумів – шелест листя від вітру. Називання основних, похідних кольорів.

² Гра «Вправний пензлик». Демонструється пейзаж, учні розглядають, звертаючи увагу на кольори та відтінки. Кожен учень отримує набір із 7 карток з різними відтінками кольорів, що є на запропонованому пейзажі (5), та двома зайвими. Треба визначити правильні картки з відтінками.

Дата _____

Мета: познайомити учнів з можливостями різних видів мистецтва відтворювати зміни в осінній природі.

Очікувані результати:

Учень (учениця):

- уважно слухає твори, порівнює настрої музики, виконання (фортепіано, оркестр), пояснює відповідність характеру творів віршованим програмам;
- виконує пісню від початку до кінця у відповідному настрої/характері, тримає вокальну поставу;
- бере участь (висловлює думки) у фасилітованій дискусії; виявляє здатність домовлятися/ злагоджено співпрацювати у групі.

Поняття: програмна музика, музичний цикл.

ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Ритмічна вправа¹.

Театральна хвилинка «Осінній пейзаж»².

Сприймання та інтерпретація музичних творів: А. Вівальді. Цикл «Пори року». Осінь (фрагмент) (<https://www.youtube.com/watch?v=ILemYWFqASQ>); П. Чайковський. Цикл «Пори року». Осіння пісня (<https://www.youtube.com/watch?v=M6NLLcLaWA>); за наявності часу – хореографічна мініатюра на музику П. Чайковського (<https://www.youtube.com/watch?v=9t5L5DQuta>). Новела № 8. «Жовтень (Листя)».

Перегляд (за бажання). Уроки тітоньки Сови. Жовтень.

Дослідження звучання різних музичних інструментів, створення композицій «Падоліст» (помірно), «Буревій» (швидко).

ФОРМИ РОБОТИ З ПІДРУЧНИКОМ (с. 12, 13) ТА ЗОПИТОМ (с. 6, 7)

Сприймання та інтерпретація: de Sandy Rusinko. Восени.

Фасилітована дискусія.

Спів: виконання у відповідному настрої пісні О. Янушкевич «Де піділось літечко»; української народної пісні «Пішли діти в поле», робота над диханням, звукоутворенням; створення мелодії до вірша.

Додатковий матеріал до уроку

¹ Ритмічна вправа виконується за зразком вправи «Стоїмо (сидимо) ми в дружнім колі».

Осінь в гості завітала,
Я смакую дині, сливи...

принесла врожай чималий.
Ти смакуєш дині...

² Театральна хвилинка «Осінній пейзаж» виконується за зразком театральної хвилинки «Мое до-вкілля». На слова педагога «Раз, два, три – осіння фігура на місці замри» групи мають створити фігуру на одну із запропонованих характеристик осені.